

Милан Мицић

ОДЛАЗАК ЦАРА ИЗ РАВЕНЕ

Била је то година 1782. Осамнаести век. Век пун магле од чудесног паперја времена, меких сенки са звукова звона, са равенских цркава и космичког ветра који је дувао са мора на копно.

Лик цара Јустинијана те године изгубио се са позлаћеног мозаика у равенској цркви Сан Витале. У јутру које је расцветавало дрвореде багрмова у долини Поа и полутило навиљке времена на мору крај Равене, одјек чизама црквењака Пјетра, лак као пољубац тосканске месечине, сударио се са звуком празнине са места на којем је до јуче стајао лик давно ишчезлог византијског цара.

Судар са празнином са мозаика у Цркви Сан Витале тог јутра приковао је леву чизму црквењака Пјетра на стари камени под. Десна чизма седог црквењака на дуги, једва видљив трен, остала је у ваздуху и остарели црквењак остао је тако на дуги час исцртан у пољу времена, као ломна и зачуђена фигура која лебди над каменим подом из шестог столећа.

Дуга сенка, тог распупелог јутра, пала је на Равену, задржала се над њом тачно три дана, тако да се лица равенских грађана нису међусобно препознавала, и онда осветљена ликовима царске породице и византијских великодостојника отпловила ка Ферари и Цркви Сан Ђорђо. Где се низ звездане магле и у бестраг тог јутра отиснуо лик византијског цара, то нико од равенских грађана слутио није. Углавном, звона на црквама Равене тог маја 1782. године звонила су непрекидно девет дана и девет ноћи, све сама од себе, без додира руке црквењака Пјетра или било ког црквењака из равенских храмова.

Птице на мозаицима равенских фресака, како је у писму папи написао равенски надбискуп Сполети, тих дана видно су се узнемириле; преплашени паунови са мозаика девет дана су кричали тако да је ноћ

њихове уздахе до мора носила и одатле су они пловили претворени у ликове морских утвара и сенке галија; плаве патке тих дана непрекидно су махале крилима и хтеле да полете са прастарих мозаика, а голубови који су воду са извора живота пили, девет дана нису додирнули површину извора, већ су клонули крај у најдубље плавило насликаног бунара.

„Бекство или крађа?“, питали су се мудраци затворени у најдубље пећине Апенина. Ни брзе ни споре воде апенинских река нису могле да им дају одговоре на то питање. „Где се лице византијског цара изгубило?“, питали су се путеви који су од Болоње на све четири стране света водили, јер ни на једном од њих сенка византијског монарха није почивала. Путање птица мудрацима нису давале одговоре, као ни чудни ликови облака на небу изнад Ломбардије, па ни дрхтај земље једне мајске ноћи у Тоскани којег су само магарци и муле чули и нико више што је те мајске ноћи у Тоскани живео и дисао.

Тајна седница млетачке Сињорије одржана је у рано јутро 31. маја 1782. год. у оно доба када је пуцањ вреле зоре над Венецијом одјекивао. Млетачки жбири сабрали су све вести и гласине које су се шириле у пуну кошару могућих и немогућих догађаја који су пробадали једни друге као што фирентински флорет пробада војника на рондели. Млетачки дужд Паоло Ранијери, и сам обучен у невидљиви дрхтај времена, тог јутра пред Сињорију просуо је вести као шарену хрпу кликера о одласку цара из Равене или већ о томе шта се то тамо догодило.

Венецијански шпијуни, који су далеко попут нестварне месечине досезали, прикупили су све врсте знакова и појава који би могли бити у вези са нестанком византијског императора. „Краљевима ускоро шешири неће бити потребни“ прорицао је прастари дон Карло Пјасоти из Тревиза, који је баш те зиме закорачио у сто педесет и седмо лето, на глас да су у Фурланији тог маја безглави петлови у тринаест зора махнито кукурикали. Вити јабланови, крај друма на путу између Парме и Борго вал ди Тора, једног мајског дана, у врело подне када су на небу два сунца сијала, у покрет на запад су кренули, пут Ђенове и Лигуријског мора, све корак по корак, дисциплиновано као војничка колона у маршу. Млетачком лаву, сазнали су спретни жбири, на свим катедралама у Далмацији испадали су зуби и ломили се о плочнике градских тргова изазивајући потмулу стрепњу и ледени страх у срцима далматинских тежака, морнара и рибара. Најбољи млетачки жбири, успели су пак да уђу у сневе млетачког дужда Паола Ранијерија и у њима приметили су само контуре грађевина свог града, али не и грађевине саме.

Тајна седница млетачке Сињорије завршила се тачно 3. јуна у поноћ, у време кад је сенка Св. Марка међу ноћне гондолијере и гондоле силазила. Млетачки дужд Паоло Ранијери, и сам помало рањен

уласком непознатих лица у његове снове, наредио је да се закључак тајне седнице на пергаменту из 14. века испише, да се савијени пергамент запечати воском из Арца и похрани на тајно место у Палати под камен најдоње ћелије којег заплускује вода Великог канала. Потом је дужд наредио да се на сваких пола сата по један члан Сињорије у лавиринт венецијанских тамница пушта и да сам тражи излаз из њих до првог одсјаја сунца или месечине.

Три лета после поменутих догађаја који су узнемирили север Италије, са друге стране мора, у дивљим и подмуклим брдима Балкана, забележене су необичне и сеновите појаве које су могле бити траг одбеглог византијског цара или бар рефлексива тог догађаја на умове и људе. Све појаве јављале су се расуто, на различитим местима, и у различито време те 1785. године, а забележене су сабране у тајној хроници Манастира Св. Петке, чуваној иза десетог камена манастирског бунара више Јањине, у епирским брдима. Сама књига хронике откривена је много касније 1822. године, када су јаничари Али – паше јањинског тражили у бунару сакривено злато годину дана после трећег и последњег разура цинцарског града Москопоља.

„Пастирима који су чували козе на обали реке Унац код манастира Рмња, у Босни, једног светлог августовског јутра, док су умивали своје тамне и претеће погледе на зеленој води вира, намах се указао лик са крунисаном главом и потом нестао у бистрој дубини воде”, започео је запис у тајној хроници Манастира Св. Петке. „Пастири су отрчали до игумана манастира Рмња Порфирија Допуђе и узбуђено му, под сенком дивље манастирске крушке у порти, испричали своје указање. Игуман Порфирије их је после две ноћи приче, убедио да су имали сновиђење, а да је сновиђење недокучива тајна како њима, тако и свету који их окружује. ’Тајна сновиђења чува се под сенком пете, рекао је стари игуман пастирима’ и показује се само звезди репатици ако и она за вашег живота дође.’ Сновиђења се кувају у вама, наставио је игуман Допуђа, ’као купус у лонцу и најчешће не сазнате њихов укус.’ Седам месечина после овог догађаја Манастир Рмањ похарао је силни петровачки бег Куленовић. Манастир је предао ватри и у зелени вир сручио је сто педесет и седам џефердара пуцајући у воду и свој лик у њој.”

„На тридесет ноћи вучијег трка од поменутог манастира, у години када се време немирно таласало над светом, причало се на беговским чардацима у Херцеговини да се кмет почитељских капетана Гавранкапетановића, Јован Лојпур, из Габеле, пробудио са исцртаном круном на челу. Био је то онај јулски дан када су плодови смокава тишину сунца упијали. Сто пет пролећа габелски кмет у својој коси је имао и ка-

да се тог јутра крунисан пробудио рекао је као да је 'вас свој вијек царску круну носио'. После три круга сунца око главе несретног старца та иста глава на бедемима мостарског града је осванула сабљом целата Смаила посечена, а дубоком, златном светлошћу која је на светлост равенских фресака личила осветљена."

„Шеснаест јесени после првог разура Москопоља, а три јесени пред друго уништење вароши, у двадесет и четири москопољске цркве појавила плавозлатна светлост на фрескама исликавајући лик са круном на лицима светаца. Чиста, плава светлост пунила је москопољске храмове постепено у седам седмица надирући у њих невидљивом линијом која је делила небо од мисли монаха у москопољским манастирима и од поја птица на грамоским горама. У тим сеновитим данима безмерна белоруна стада оваца на епирским планинама су заћутала, њихово млеко пунило се космичком тишином, космички ветар са Грамоса је дувао и мед, и коже, и куће од чврстог белог камена, и улице поплочане мермером су лебделе. Паунови у предивним москопољским вртovima девет дана махнито су кричали, плава патка слетела је на крст цркве Св. Николе, а два голуба на извору испод витих кипариса и јабланова на сред москопољске вароши девет дана воду живота и воду смрти су пила.”

Црквењак Пјетро ушао је у Цркву Сан Витале. Седам недеља њему је у њу улазак забрањен био. Седам седмица звона на храму су ћутала; њихов звук Пјетро је само у сновима слушао као нестварни звук зелених вирова који се са неба сливају и пуне космос над Равеном, и ћутња која је од одласка монарха град притиснула.

Црквењак Пјетро ушао је у цркву са страхом у срцу. На средини цркве још је стајао онај трен у којем је његова чизма у ваздуху остала.

Унутрашњост храма и мозаици, и ликови на фрескама, били су запљуснути паперјем времена које је непрекидно вејало.

У магли, иза паперја пролазности, поглед црквењака Пјетра сусрео се са погледом византијског цара.